

Rygor natychmiastowej wykonalności jako polityczny mechanizm destabilizujący system ocen oddziaływania przedsięwzięć na środowisko w Polsce

- Ostateczna decyzja środowiskowa stanowi kluczowy akt administracyjny determinujący na jakich konkretnie warunkach inwestorzy mogą otrzymać „zielone światło” dla możliwości prowadzenia procesu inwestycyjno-budowlanego, tak aby nie naruszał on standardów wynikających z przepisów prawa unijnego i prawa krajowego;
- Przed wydaniem decyzji środowiskowej przeprowadza się ocenę oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko (procedura OOS), której celem jest kompleksowe zbadanie w jaki sposób należy zrealizować inwestycje, tak aby jednocześnie nie spowodowała ona nadmiernej degradacji środowiska.
- Decyzja środowiskowa dla Elektrowni Jądrowej została wydana we wrześniu 2023 r. przez Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (GDOŚ). Z uwagi na fakt, że od **listopada 2023 r. toczy się postępowanie odwoławcze**, decyzja w dalszym ciągu jest **nieostateczna**.
- GDOŚ na wniosek Inwestora nadał decyzji środowiskowej rygor natychmiastowej wykonalności, co oznacza, że w przypadku realizacji największego przedsięwzięcia w historii polskiego systemu ocen oddziaływania na środowisko, zdecydowano się wybrać drogę na skrót z pominięciem właściwej weryfikacji przeprowadzonej procedury OOS;
- Czym w praktyce jest rygor natychmiastowej wykonalności? To specjalny mechanizm prawny pozwalający Inwestorowi **wykorzystać nieostateczną decyzję środowiskową** - od razu po jej wydaniu - bez konieczności oczekiwania na wynik postępowania odwoławczego;
- Warto podkreślić, że jest to mechanizm prawny, z którego można skorzystać jedynie w wyjątkowych okolicznościach, po spełnieniu ściśle określonych przesłanek, takich jak ochrona zdrowia lub życia ludzkiego albo zabezpieczenie gospodarstwa narodowego przed ciężkimi stratami bądź też ze względu na inny interes społeczny lub wyjątkowo ważny interes strony. Zdaniem Stowarzyszenia żadna z tych przesłanek, w realiach sprawy nie zachodzi;
- Na skutek nadania decyzji środowiskowej rygoru **wycięto już ponad 40 ha lasu**, pomimo, że **postępowanie odwoławcze nie zostało jeszcze zakończone**. Jednocześnie Inwestor prowadzi dalsze działania w procesie inwestycyjnym, w oparciu o nieostateczną decyzję środowiskową.
- Niestety to, czego jesteśmy świadkami, nie jest niczym zaskakującym w realiach postępowań środowiskowych prowadzonych w Polsce. Rygor natychmiastowej wykonalności stał się bowiem narzędziem politycznym wykorzystywanym do procedowania dużych przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, z pominięciem standardów wynikających z wymagań prawa unijnego i przepisów krajowych;
- Przykładem omawianej praktyki, jest choćby nie tak odległa sprawa tzw. przekopu Mierzei Wiślanej. Decyzja środowiskowa została opatrzona rygorem natychmiastowej wykonalności, zaś postępowanie odwoławcze **trwało prawie 2 lata**, co spowodowało znaczące opóźnienie dla możliwości wniesienia skargi do wojewódzkiego sądu administracyjnego. Tym samym strony postępowania zostały pozbawione skutecznego narzędzia dostępu do wymiaru sprawiedliwości, zaś Inwestor mógł realizować przedsięwzięcie.

- Aby nie dopuścić do ponownego powielenia takiego scenariusza w sprawie budowy Elektrowni Jądrowej, Stowarzyszenie podjęło niezbędne kroki prawne. W aktualnie toczącym się postępowaniu odwoławczym prowadzonym ponownie przez GDOŚ, na podstawie art. 86e ustawy tzw. „ocenowej”, został złożony wniosek o wstrzymanie natychmiastowego wykonania decyzji środowiskowej.
- Stowarzyszenie przedłożyło istotne w sprawie dowody w postaci opinii naukowców z Instytutu Oceanologii PAN, którzy w swoich ekspertyzach podnieśli ważne argumenty dot. wpływu wybranego do realizacji wariantu (otwarty układ chłodzenia reaktorów) na ekosystem Morza Bałtyckiego.
- Stowarzyszenie apeluje do GDOŚ o niezwłoczne rozpatrzenie naszego wniosku o wstrzymanie wykonalności decyzji oraz poszanowanie fundamentalnych dla systemu prawa ochrony środowiska zasad prewencji i przezorności, które bezwzględnie powinny być stosowane w procedurze OOŚ w ramach trwającego postępowania odwoławczego.

Istotne przepisy prawne dot. opisywanej wyżej problematyki

Podstawą prawną dla nałożenia decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach rygoru natychmiastowej wykonalności jest art. 108 § 1 KPA

Art. 108. [Rygor natychmiastowej wykonalności decyzji administracyjnej]

§ 1. *Decyzji, od której służy odwołanie, może być nadany rygor natychmiastowej wykonalności, gdy jest to niezbędne ze względu na ochronę zdrowia lub życia ludzkiego albo dla zabezpieczenia gospodarstwa narodowego przed ciężkimi stratami bądź też ze względu na inny interes społeczny lub wyjątkowo ważny interes strony. W tym ostatnim przypadku organ administracji publicznej może w drodze postanowienia zażądać od strony stosownego zabezpieczenia.*

Podstawą prawną dla złożonego przez Stowarzyszenie w dniu 25 kwietnia 2024 r. wniosku o wstrzymanie natychmiastowej wykonalności decyzji środowiskowej jest przepis art. 86e ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko:

Art. 86e. [Wstrzymanie natychmiastowego wykonania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach]

1. *Organ rozpatrujący odwołanie od decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, na wniosek strony, może w uzasadnionych przypadkach wstrzymać natychmiastowe wykonanie tej decyzji.*
2. *Wstrzymanie albo odmowa wstrzymania natychmiastowego wykonania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach następuje w drodze postanowienia, na które służy zażalenie.*

Opracowano dla Stowarzyszenia Ekologicznego EKO-UNIA,

8 maj 2024